

Tale til Pia Tafdrup i anledning af Prins Henrik Prisen 2026

På vegne af juryen, som består af Ditte Steensballe, Peter Stein Larsen og mig selv, Julie Sten-Knudsen, vil jeg gerne ønske Pia Tafdrup stort tillykke med Prins Henrik Prisen 2026. Prins Henrik Prisen gives til en aktuel og etableret dansk digter, der har ydet et væsentligt bidrag til dansk lyrik. Prisen gives som en anerkendelse af digterens samlede kunstneriske virke. Ud fra de kriterier har vi, efter god og grundig diskussion, besluttet, at Pia Tafdrup skulle være årets prismodtager, og den tale, jeg nu vil holde, er skrevet på baggrund af vores samtaler og med bidrag fra de andre jurymedlemmer.

1.

Mens jeg har genlæst Pia Tafdrups poesi og arbejdet med talen, er der en bestemt sang, jeg ikke har kunnet få ud af hovedet, nemlig "Dronning af månen" af den danske sangerinde Pil. Det skyldes ikke kun, at min datter har gået og sunget den, fordi hendes klasse øver den i musiktimerne, men også, at jeg vidste, at jeg i dag skulle stå foran hele to dronninger.

Pil synger: "Drømmer du, så drøm om/at flyve så langt væk her fra jorden/Sæt dig selv på tronen/Som dronning af månen/Lyn og torden". Sangen handler om, hvor svært det kan være at turde drømme stort, især for kvinder, og Pil opfordrer os (og sig selv) til at gøre det alligevel. Pia Tafdrup nævner samme problematik i efterordet til genudgivelsen af hendes digteriske storværk *Dronningeporten* fra 1998. Hun skriver: "*Dronningeporten* er en hilsen til kvinder, en port, kvinder kan gå igennem for at se verden åbne sig. Verden har længe været fyldt af mandlige indgange. Det var tiltrængt med en passagemulighed for kvinder [...]"

Både i kraft af Pia Tafdrups digte, der ofte kredser om kvindelige erfaringer, og i kraft af hendes samlede praksis, er hun én, der viser vejen. En kvinde, der har turdet sætte sig selv på tronen. For hvis der er én ting, der kendetegner hendes digteriske produktion, så er det, at hun aldrig har været bange for at tage fat. I de store formater, de store emner, de store tanker og de store følelser. I fornævnte efterord til *Dronningeporten* reflekterer Tafdrup over sit forfatterskab og skriver: "Hvad vil det sige at være et menneske? At være både krop og ånd. Det undersøger jeg vedvarende."

I over femogfyrre år, siden debuten med *Når der går hul på en engel* i 1981, har Pia Tafdrup kortlagt forskellige sider af eksistensen i sine digte. Umiddelbart efter debuten blev hun set som eksponent for den såkaldte firsergeneration i dansk lyrik, sammen med digtere som Michael Strunge, Søren Ulrik Thomsen og F.P. Jac. Men hendes lyrik rummer faktisk få af de elementer, der kendetegner den tidlige firserlyrik, som for eksempel dyrkelsen af storbyen.

Der var nok heller ingen af de nævnte herrer, der kunne have skrevet den lille serie digte om at føde, som optræder i Pia Tafdrups debut, og som måske er de allerførste digte i dansk litteraturhistorie, der skildrer en fødsel set fra den fødendes perspektiv. Digtene fortæller om at ligge med benene i bøjler og svæve væk, bedøvet af lattergas, og Tafdrup skriver kroppen sammen med naturen ved hjælp af billeder som "kroppen der giver sig/hengiver sig/og overgiver sig/som vintergækker/der springer ud i sneen". Et andet fødselsdigt slutter: "trukket op af jorden/

revet ud af skødet/af jord er du kommet.” Når begravelsesritualets ord “af jord er du kommet” dukker op, vidner de om fødslen som dødens modsætning. Om at det er et grundlæggende vilkår at komme af noget andet. At være forbundet. At være født.

Det gælder også poesien, at den er forbundet, at den kommer af noget andet. Pia Tafdrups kropslige digtning er ikke opstået i et tomrum, men i det rum for at skrive om kvindelige erfaringer, som forfattere før hende, og selvfølgelig også kvindebevægelsen i halvfjerdserne, havde skabt. På samme måde står vi yngre kvindelige forfattere i gæld til forfattere som Pia Tafdrup, der gennem alle årene har holdt netop det rum åbent. Givet os en port, en indgang, en passage-mulighed.

2.

I et digt fra *Sekundernes bro* fra 1988 med fokus på fødselsoplevelsen skriver Tafdrup: “Der gives ikke En krop / men slægtens krop og himmeldybet / ikke Et menneskes isolerede erindring / men en art universel hukommelse. / Ligesom en fødende kvindes krop / altid har en viden / tusindvis af år ældre end hun selv.” Digtet peger på Tafdrups tro på, at vi i poesien kan sanse og forstå sammenhænge, som ikke er tydelige for en almindelig dagligdags og rationel betragtning.

Både i digtsamlingerne *Springflod* (1985), *Hvid feber* (1986) og *Sekundernes bro* (1988) lægger Tafdrup vægt på at se mennesket som en ligeværdig del af naturen, og på, at forbindelserne mellem det enkelte menneske og naturen er mindst lige så vigtig som vores relation til en social virkelighed.

Fra halvfemserne og frem finder man i Tafdrups digtning en intention om i højere grad at bruge et personligt stof. Det gælder i *Territorialsang* fra 1994, hvor Tafdrup undersøger familiens jødiske rødder under et ophold i Jerusalem. Sanseindtryk fra rejsen, familiens traumer fra Anden Verdenskrig og samtidens politiske, sociale og religiøse konflikter smelter sammen til en smuk og smertefuld syntese.

I *Territorialsang* ser man desuden, hvordan repertoire af billedsprog udvider sig til et af de bredeste og mest varierede og suggestive i dansk litteratur. Mens de tidlige digtes metaforer ofte er hentet fra natur- og kropssansninger, udvides billedsproget med mytologiske referencer til Bibelen og folkeeventyrene og bliver ofte opbygget af en række forskellige billedplaner eller forestillingsområder, der forskydes i forhold til hinanden.

Og mens de tidlige digte er enkle, koncentrerede former, udvides repertoire af digttyper omkring årtusindskiftet med langdigte og systemiske digte. Blandt andet i *Dronningeporten*, som er et af de mest systemiske værker i nyere dansk litteratur, struktureret efter en stram plan med ni afsnit, som hver rummer syv digte, i hvilke der tilmed ofte er ni strofer med syv verslinjer i hver.

Det skal dog ikke forlede én til at tro, at alting går op i Pia Tafdrups poetiske univers. Tværtimod er der i de stramme og kontrollerede poetiske former ofte tale om et konfliktfyldt stof. Man møder angst, længsel, fortvivlelse, ekstase, ensomhed, apati, vrede og kærlighed i komplekse blandinger.

3.

Tendensen til at bruge personligt materiale i digtene kommer igen til udtryk i *Tarkovskijs heste* fra 2006. Bogen beskriver en fars fremadskridende demenssygdom og placering på et plejehjem, indlæggelse og død. Vi følger den smerte, afmagt og fortvivlelse, der er forbundet med at opleve

én, man står nær, gå mentalt og fysisk i opløsning: “Selv om han lever / leder jeg efter / min far i min far”. Der bruges i værket med maksimal effekt et enkelt dagligdags sprog i beskrivelserne af, hvordan et menneske ribbes for al værdighed: “Kun en enkelt nøgle er tilbage / af et livs værdighed, / nøglen / til det sidste værelse må lækkes / i en kæde til bukselommen. / Armbåndsuret / glemmer min far at trække op, / viserne peger / mod evig og altid.”

Pia Tafdrups seneste digtsamling, *Hjertet i zenit* fra 2024 er forbundet til *Tarkovskijs heste*, idet den handler om sorgen og savnet efter en mor, der er gået bort. Bogen ser tilbage på morens liv, og den indeholder både nyskrevne digte og digte, der er skrevet og udgivet, mens moren levede. Som helhed udgør værket et kærligt mindesmærke over Pia Tafdrups mor. Det er personligt og specifikt, men også universelt og genkendeligt.

Portrættet af moren kunne gælde mange andre kvinder fra samme generation, som af datidens normer blev presset ind i snævre rammer og ikke fik mulighed for at realisere deres egne drømme. Til gengæld bar de en hel verden oppe med deres omsorg, og Tafdrup beskriver, hvordan den verden kollapser, når disse kvinder ikke længere er der til at bære den: “De ved det alle, venner, fætre og kusiner, / min mor vender ikke tilbage, / ser for mig en hel skov gået i knæ. / Der mangler lys til kronerne, / ilt til rødderne, skoven tørster.”

Morens skæbne skrives frem i kontrast til digterjegets eget frie liv med arbejde og rejser, så generationskløften bliver tydelig. Men jegets oprør er for længst overstået, og nu reflekteres der i stedet over arv og forbindelseslinjer, over hvad man bærer med sig fra tidligere generationer: “Den ene hånd ligger begravet i den anden, / holder fast, / den store om den lille, den lille om den store, // efterdønninger / af hånd, der har rørt ved hånd, / forplanter sig i os. / Vi går ikke tomhændede væk / når vi har berørt hinanden.” Med disse ganske enkle linjer åbnes svimlende dybe perspektiver, på tværs af tiden.

Det kræver et særligt mod både at tale til hjertet og at favne de store, eksistentielle tematikker. Den opgave har Pia Tafdrup taget på sig, og hun har gennem årtier skrevet digte, der berører og begejstrer os. Så kære Pia, dronning af månen, lyn og torden, tillykke med Prins Henrik Prisen 2026.

Juryen for Prins Henrik Prisen 2026

Julie Sten-Knudsen, Peter Stein Larsen og Ditte Steensballe

